

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA DIDAKTICKÝCH TECHNOLOGIÍ

**ŽÁCI S MENTÁLNÍ RETARDACÍ A JEJICH ZAŘAZENÍ
DO PRACOVNÍHO POMĚRU**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
PhDr. Alena Šafrová

Vypracoval:
Petr Hába

BRNO 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně s použitím pramenů uvedených v seznamu literatury.

Souhlasím s uložením práce v Masarykově univerzitě v knihovně pedagogické fakulty a zpřístupněním ke studijním účelům.

Podpis:

Děkuji PhDr. Aleně Šafrové za pomoc při vypracování bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, které mi poskytla.

Podpis:

OBSAH:

ÚVOD.....	5
 1 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	
1.1 Vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami.....	6
1.2 Podmínky integrace osob se zdravotním postižením.....	11
 2 JEDINCI S MENTÁLNÍ RETARDACÍ A JEJICH EDUKACE	
2.1 Mentální retardace.....	15
2.2 Vzdělávání žáků s mentální retardací a jejich integrace.....	18
2.3 Profesní příprava mládeže s mentální retardací.....	22
 3 ŽÁCI S MENTÁLNÍ RETARDACÍ A JEJICH ZAŘAZENÍ DO PRACOVNÍHO PROCESU	
3.1 Cíl a metody šetření.....	26
3.2 Výsledky šetření a diskuse.....	26
3.2.1 Vzdělávání žáků s mentální retardací v Brně městě a okolí.....	27
3.2.2 Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením.....	39
3.2.3 Možnosti podpory osob s mentální retardací a jejich rodin v resortu sociální péče v Brně a okolí.....	35
3.3 Závěry šetření.....	46
 ZÁVĚR.....	 47
 LITERATURA.....	 50
 RESUMÉ.....	 51

Při studiu internetových stran mě zaujala tato věta:

Odlišnost, která v každém člověku vstupuje do života, není prohřeškem, není vinou ani trestem, je zcela svébytnou a právoplatnou součástí lidského pokolení.

Úvod

Cílem bakalářské práce je analyzovat úkoly v edukaci žáků s mentální retardací a posoudit na základě odborné literatury jejich přípravu na povolání a uplatnění na trhu práce.

K tomuto jsem použil odbornou literaturu a informace z internetových stránek. Doporučit možnosti vzdělávání a pracovního zařazení jedinců s mentální retardací. Lidé s mentální postižením tvoří jednu z nejpočetnějších skupin mezi všemi postiženými.

Navíc počet mentálně retardovaných osob nejen u nás, ale i v celosvětovém měřítku stoupá. Tento vzrůst se opodstatňuje jednak přesnější evidencí lidí s mentálním postižením a paradoxně i vlivem lepší pediatrické péče o novorozence, jenž má za následek menší novorozeneckou a kojeneckou úmrtnost a záchranu těch, kteří by bez této péče nezůstali naživu.

Pro minulost byla charakteristická snaha tyto jedince separovat do ústraní a péče o ně se orientovala pouze na uspokojování biologických potřeb. V dnešní společnosti se je naopak snažíme začlenit co nejvíce do společnosti.

Dlouhodobé poznávání dítěte zpřesňuje speciálně pedagogickou diagnostiku o poznatky z oblasti jeho zájmů o jednotlivé výukové předměty, pracovní vyučování apod., aby byl pedagog posléze schopen dítěti i jeho rodině dobře poradit a skloubit tak možnosti žáka, představy a požadavky rodiny i nabídku procesuálního začlenění, či studijního oboru ze stran společnosti.

Důležitá je také pomoc při překonávání obtíží spojeným z dospíváním a zráním osobnosti, které mohou být znásobeny vlivem základní formy postižení.

Výchovu a vzdělávání lidí s mentálním postižením chápeme jako celoživotní proces, jejich rozvíjení, opakování, soustavné vedení vede ke stále komplexnějšímu poznávání okolní zkušenosti.

1 Vzdělávání osob se speciálními vzdělávacími potřebami

1.1 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Dnešní Evropa zažívá celou řadu změn, které se odráží i v oblasti přístupů k osobám se zdravotním znevýhodněním. Předpokládá se, že počet osob se znevýhodněním bude stoupat, a proto je potřeba vytvářet podmínky pro jejich sociální interakci. Zabezpečení legitimních práv vede k důležitým změnám, které jsou pro začlenění do společnosti nezbytné. (Council of Europe, 1993).

V souvislosti s politickými změnami v naší republice, zaznamenáváme i změny sociální. Pracovní trh a zaměstnání mění svoji podobu, individuální pracovní kariéra závisí na alternaci práce a vzdělávání. Vzdělávání hraje hlavní úlohu v procesu zpomalení a prevence sociálního vyčleňování.

Značné problémy při své přípravě na pracovní uplatnění měli donedávna absolventi zvláštní školy, kteří ukončili školní docházku v nižším, než devátém ročníku. Na základě požadavků mnoha škol, které měly s umístěním žáků často neřešitelné problémy, a na základě požadavků rodičů těchto žáků, byl vytvořen model praktické školy jako vzdělávací nabídka dalšího vzdělávání mentálně postižené i jinak znevýhodněné mládeže, jež se vzhledem k úrovni rozumových schopností, případně dalším vadám a onemocněním, nemůže vzdělávat v odborných učilištích a jiných středních školách. Počet tělesně postižených je těžko odhadnutelný, protože se nevede jejich evidence. Určitým vodítkem by se mohly stát celostátní údaje. Hovoří se v nich o 4% zdravotně postižených z celkového počtu obyvatel.

V Brně je však předpokládán větší počet zdravotně postižených. Větší koncentrace postižených je přisuzována množství ústavů a zařízení, lepším možnostem pracovního uplatnění, společenského vyžití, setkávání apod.

V ČR je v současné době zabezpečeno vzdělávání žáků se zdravotním postižením nebo oslabením,“ Školským zákonem „, 561/2004 sb.a navazující vyhláškou 73/2005 sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

(školský zákon)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky

Uvádí v části první, obecných ustanoveních následující ustanovení:

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

- (1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.
- (2) Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžně postižení s více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování
- (3) Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání
- (4) Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona
 - a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy
 - b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova
- (5) Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské centrum
- (6) Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivých žáků nebo studentů se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 roky.
- (7) Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciálně didaktické a kompenzační pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč

sluchem, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

- (8) Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě se souhlasem krajského úřadu v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. **Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s artismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak.**
- (9) Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.(zákon 561/2004sb).

Významné pro vzdělávání těchto žáků je i období předškolního věku. Tohoto se týká § 33 tohoto zákona.

Cíle předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na jeho základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělání. **Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí předstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálně vzdělávacími potřebami.**

Významné je také se zaměřit i na problém povinnosti školní docházky a základního vzdělávání.

Děti s mentálním postižením byly často v dřívějších dobách osvobozovány od povinností vzdělávat se. Zákon 561/2004 sb. se v § 42, vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením vyjadřuje k této problematice.

Dítěti s hlubokým mentálním postižením stanoví krajský úřad v místně příslušný podle místa trvalého pobytu dítěte se souhlasem zákonného zástupce dítěte takový způsob vzdělávání, který odpovídá duševním a fyzickým možnostem dítěte, a to na základě doporučující posouzení odborného lékaře a školského poradenského zařízení. Krajský úřad zároveň zajistí odpovídající pomoc při vzdělávání dítěte, zejména pomoc pedagogickou a metodickou. Dojde-li ke změně duševních a fyzických možností dítěte, krajský úřad způsob vzdělávání odpovídajícím způsobem upraví.

§46

Organizace základního vzdělávání

(3) Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem ministerstva trvat deset ročníků; první stupeň je tvořen prvním až šestým ročníkem a druhý stupeň sedmým až desátým ročníkem.

§48

Vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením, s více vadami a s autismem

Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem se mohou vzdělávat v základní škole speciální, a to se souhlasem zákonného zástupce a na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení

Průběh základního vzdělávání

§49

(2) Ředitel školy může převést žáka do vzdělávacího programu základního vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením nebo vzdělávacího programu základní

školy speciální na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení pouze s předchozím písemným souhlasem zákonného zástupce žáka. Ředitel školy je povinen informovat zákonného zástupce žáka o rozdílech ve vzdělávacích programech a o organizačních změnách, které ve spojení s převodem do jiného vzdělávacího programu mohou nastat.(zákon 561/2004sb.)

Dále se problémem se vzděláváním žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zabývá sbírka zákonů č.73/2005 ze dne 9. února 2005.

O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

V obecném ustanovení jsou stanoveny podpůrné prostředky pro žáky se zdravotním postižením učebních pomůcek, rehabilitačních, speciálních pomůcek, s ohledem na zdravotní postižení žáků.

V druhé části se zabýváme speciálním vzděláváním, jsou zde formy speciálního vzdělávání. Jde zde o formy individuální nebo skupinové integrace, speciální školy a nebo kombinací těchto forem.

Jsou zde popsány typy speciálních škol jedná se o vzdělávání v předškolním věku, školním věku. Jsou to většinou mateřské školy, rozdělené podle druhu zdravotního postižení žáků. Základní školy, gymnázia a střední odborné školy. Tímto vlastně zajišťujeme vzdělání žáků se zdravotním postižením a jejich uplatnění v naší společnosti a jejich výhodnější zařazení na trh práce.

Zabýváme se zde i individuálním vzdělávacím plánem, pro žáky s hlubokým mentálním postižením, kde se přihlíží na závěry speciálně pedagogického vyšetření a doporučení odborníků pro zajištění speciálně vzdělávacích potřeb těchto žáků, s hluboce mentálním postižením, kdy každý žák potřebuje individuální vzdělávací plán, podle potřeby, každého jednotlivce. Zabýváme se cíli vzdělávání každého jedince dle jeho individuálních potřeb, na kterých se podílí další pedagogičtí pracovníci a osoby pro zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáků. Jejich organizace speciálního vyučování – forma a obsah rozsahu vzdělávání žáků a s jejich přesným počtem ve třídě, aby se docílilo jejich vzdělání, co v nejvyšším měřítku.

Přestože v naší republice disponujeme kvalitní sítí speciálních škol, měli by mít rodiče na základě zvážení možnost, zvolit vzdělávání pro své dítě.

Pro žáky s mentálním postižením je potřeba vytvořit takový individuální vzdělávací plán, při kterém by byl žák úspěšný a měl by odpovídat schopnostem žáka. Různé jsou také schopnosti jednotlivých učitelů. K dalším faktorům patří osvěta učitelů v této problematice, kterou mohou zprostředkovat například speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny. Při rozhodování rodičů, zda zařadit dítě do běžné školy nebo speciální, mohou rodiče využít pomoc speciálních pedagogů a psychologů. Se zařazením žáků do běžné školy musí souhlasit učitelé, ale konečné rozhodnutí záleží na řediteli školy. Při integraci mentálně postiženého žáka je nutné stanovit stupeň mentálního postižení.

1.2 Podmínky integrace osob se zdravotním postižením

Speciální pedagogiku chápeme působení na jedince s různými druhy zdravotního postižení, při němž se společnost snaží přihlédnout k míře jeho seberealizace a plnění sociálních rolí.

Z hlediska vlivů a důsledků integrace na integrujícího se jedince nebo skupiny lze chápat tento fenomén ve dvojím slova smyslu, a to jako:

- proces začleňování jedince, skupiny, komunity do integrální society
- stav začlenění jedince, skupiny, komunity do integrální society.

Tento proces začleňování v konečném důsledku může být pozitivní, jestliže ve svých důsledcích má přínos pro jedince, skupiny nebo komunity. Právě pozitivní integrace je cílem speciální pedagogiky, sociální pedagogiky, sociální práce a dalších pomáhajících disciplín.

Kladnou integrací je začlenění zdravotně postiženého jedince do sociální reality, rodiny, skupiny vrstevníků, sousedských struktur.

Aktuální snahou speciální pedagogiky v České republice je kladná integrace zdravotně postižených žáků do školského systému. Musí být pro toto vytvořeny určité kladné podmínky, aby žák byl přijat do běžné školy. Škola musí být připravena a třída dostupná. Materiální vybavení by mělo být na takové úrovni, aby postižení bylo co nejúčinněji eliminováno. Důležitá je také připravenost učitele a jeho znalosti v oblasti speciální pedagogiky. Pedagog neznalý oblast speciální pedagogiky a jeho nepřipravenost může způsobit více škod. Klíčová podmínka je, přijmout kladně mezi

sebe postiženého. Integrace bude úspěšná jen tehdy, jestliže budou převládat pozitiva nad negativy. Je důležité, aby se žák nestal terčem verbálních a agresivních útoků ze stran spolužáků, a tím se od ostatních neizoloval. Také není dobré, aby učitelé nebo žáci jednali s jedincem s tělesným postižením soucitně. Žák musí vycítit, že se k němu okolí chová jako rovný k rovnému, a tím se necítí handicapován.

V rámci integračního procesu je nezbytné vymezit meze integrace. Jsou určité druhy a stupně postižení, jejichž integrace je bez potíží. Ale naopak jsou i obtížná a problematická a existují i zdravotně postižení, kde je nutná odborná ústavní péče.

Velmi dobře se zařazují děti, které jsou komunikativní. Ze smyslových vad jsou na tom lépe, než zrakově postižení. Hůře jsou na tom mentálně postižení, jejichž vzdělávání s ohledem na specifické výukové metody bude probíhat odděleně, i když se tato skutečnost experimentálně ověřuje.

V Evropě i ve světě patří k základům speciální pedagogiky právo postižených na vzdělání a rovné šance. Tyto práva byla zanesena v posledních letech do různých deklarací. Integrativní snahy vychází z analýzy OECD, která popsala čtyři modely (Mülpacher, 2004 s.16)

1. Medicínský model – vychází z biologicko-organických nebo funkčních příčin, což vede k medicínsky orientované péči. Cílem je překonávání a léčba postižení. Speciálně pedagogická opatření, podpůrné vyučování a různé speciální terapie se provádí ve zvláštních zařízeních. Integrace znamená reintegraci do běžné školy po předchozím vřazení do speciální školy. Toto pojetí nepožaduje změnu školského systému, nýbrž spočívá v přizpůsobení se dítěte stávající struktuře.
2. Sociálně patologický model – předpokládá, že základy integračních těžkostí nejsou biologické povahy, nýbrž sociální. V centru tohoto pojetí stojí otázka socializace a diskriminace podmíněné postižením. Postižení jsou v tomto smyslu sociálně nepřizpůsobiví a musí být pomocí speciální terapie adaptováni a normalizováni.
3. Model prostředí – řeší otázku, jak je má škola změnit, aby to bylo ve prospěch postižených žáků. Tím, že jsou děti integrovány do běžné školy, se škola přizpůsobuje potřebám všech žáků. Tomu odpovídá školská reforma, která uvnitř vlastního rámce kurikula poskytuje diferencované nabídky všem žákům podle jejich vzdělávacích potřeb. To vyžaduje optimální materiální a

personální vybavení stejně jako vytvoření sítě speciálních a základních škol. Přednost tohoto modelu spočívá především v mimoškolní oblasti, tzn. v sociální oblasti. Flexibilní částečná integrace se zde považuje za dobrý kompromis.

4. Antropologický model – nejde v něm v první řadě o zlepšení prostředí, nabídek a vybavení, nýbrž o lepší interpersonální interakci. Nejde také o to, že se postižení naučí tak dobře, jak je možné, zacházet a žít s postižením, ale je také třeba respektovat jejich identitu a jedinečnost, včetně jejich postižení. Důležité je realistické ohodnocení situace postižených. V protikladu k tradičním vyučovacím metodám znamená podpora a učení odhalení své osobnosti se zdůrazněním interakce. Podle tohoto pojetí reformovaná škola respektuje všechny děti, stejně jako diferencované nabídky podle individuálních potřeb. Role postiženého dítěte je ovlivněna postojem učitelů a spolužáků.

Nově formulované úkoly ve vzdělávání pro 21. století kladou důraz na rozvíjení osobnosti, aby žáci rozuměli rychle měnícímu se světu, ve kterém žijí a na základě svých dovedností a možností mohli nalézt místo jak ve společnosti, rodině tak i na trhu práce. Vzdělávání má stimulovat žáky k aktivitě v jednání s ostatními, k rozvoji tvořivosti, zvědavosti, učení a ochotě ke spolupráci, péči o tělesnou zdatnost, myslet na budoucnost pro důstojný a smysluplný život, práci a seberealizaci, jak uvádí Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání (RVPZV, 2002).

Za žáky se zdravotním postižením se považují žáci s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením, vadami řeči, se souběžným postižením více vadami, vývojovými poruchami učení nebo chování, s mentálním postižením a s autismem.

Za žáky se zdravotním znevýhodněním se považují žáci zdravotně oslabení, dlouhodobě nemocní a žáci s lehčími zdravotními poruchami, vedoucími k poruchám chování a učení.

Vzdělávání žáků s tělesným postižením a žáků dlouhodobě nemocných a zdravotně oslabených

Obsah vzdělávání – u žáků s tělesným postižením jsou možnosti individuálně rozdílné. Platí, že žák s tímto postižením může s využitím kompenzačních

pomůcek absolvovat všechny předměty. Obtíže mohou činit předměty, v kterých se klade důraz na motoriku. Příkladem může být geometrie, výtvarná výchova, tělesná výchova. Proto je nutné rozsah předmětu upravit. Zaměření tělesné výchovy se řídí podle odborného lékaře.

Podmínky vzdělávání

- didaktické pomůcky(spolupráce se speciálně pedagogickým centrem)
- vybavení kompenzačními pomůckami
- PC pro žáky, kteří nemohou psát
- bezbariérový vstup do školy
- odpovídající technické vybavení pro pohyb žáků ve škole – v případě potřeby je k dispozici asistent.

2 Jedinci s mentální retardací a jejich edukace

2.1 Mentální retardace

Mentálním postižení nebo mentální retardací nazýváme tedy trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického postižení mozku. Dnes existuje mnoho definic týkajících se mentální retardace. Je to složitý jev, ovlivněný mnohými faktory.

Příčiny endogenní (genetické, dědičné)

1. dávné – způsobené spontánní mutací v zárodečných buňkách
2. čerstvé – spontánní mutace

Příčiny exogenní (vzniklé vlivem prostředí)

1. v ranném těhotenství
poškození oplodněného vajíčka
2. v pozdním těhotenství
intrauterinní infekce, špatná výživa, inkompatibilita
3. intranatální
abnormální porod
4. postnatální
nemoci nebo úrazy v dětství, nepříznivý vliv rodiny

Zvolský (Pipeková. J s.295,1998) uvádí jako nejčastější příčiny vzniku mentální retardace:

1. Dědičnost – intelektové schopnosti dítěte jsou výslednicí průměru intelektového nadání rodičů. Lehká mentální retardace vzniká většinou v důsledku zděděné inteligence a vlivu rodinného prostředí. Metabolické poruchy a jiné abnormity se vyskytují zřídka.
2. Sociální faktory – snížení intelektových schopností je způsobeno sociokulturní deprivací v rodinách nebo v institucionální výchově. Objevuje

se v koleraci s výchovou v nižších sociálních vrstvách, v souvislosti se špatnými materiálními podmínkami, nestabilními rodinnými vztahy, špatnými bytovými podmínkami. Tyto faktory bývají většinou příčinou lehké mentální retardace.

3. 3. Další environmentální faktory – zahrnují různá onemocnění matky během těhotenství, špatná výživa matky, infekční onemocnění dítěte v novorozeneckém období, špatná výživa kojence, úrazy vzniklé i nitrolebním krvácením, porodní traumata. Jmenované faktory bývají příčinou lehké i těžší mentální retardace.
4. 4. Specifické genetické příčiny – dominantně, recesivně podmíněné, podmíněné poruchou sex chromozomů, podmíněné chromozonální aberacemi.
5. 5. Nespecificky podmíněné poruchy – chromozomální ani metabolická vada nebyla objevena, nebylo zjištěno porodní trauma ani jiné poškození plodu či novorozence. Příčina mentální retardace zůstává neobjasněna asi v 15 až 30% případů.

Charakteristika jednotlivých stupňů mentální retardace

Lehká mentální retardace, IQ 50 – 69

V charakteristice této úrovně mentálního postižení se uvádí, že lehce mentálně retardovaní většinou dosáhnou schopnosti užívat řeč účelně v každodenním životě, udržovat konverzaci a podrobit se klinickému interview, když si mluvu osvojují opožděně. Většina z nich dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči (jídlo, mytí, oblékání, hygienické návyky) a v praktických dovednostech, když je vývoj proto normě mnohem pomalejší.

Dospělí lidé odpovídají mentálnímu věku mezi 9 – 12. lety. Hlavní potíže se u nich obvykle projevují při teoretické práci ve škole. Mnozí postižení mají specifické problémy se čtením a psaním. Lehce retardovaným dětem prospívá výchova a vzdělávání zaměřené na rozvíjení jejich dovedností a kompenzování nedostatků. Většinu jedinců na horní hranici mentální retardace lze zaměstnat prací, která vyžaduje spíše praktické schopnosti, než teoretické, včetně nekvalifikované manuální

práce. V sociokulturním kontextu, kde se klade malý důraz na teoretické znalosti, nemusí lehký stupeň mentální retardace působit vážnější problémy.

Středně těžká mentální retardace. IQ 35 – 49

U dospělých odpovídá mentálnímu věku 6 – 9. let. U jedinců zařazených do této kategorie je výrazně opožděn rozvoj chápání a užívání řeči a jejich konečné schopnosti jsou omezené. Podobně je také opožděna a omezena schopnost starat se sám o sebe a zručnost. Také pokroky ve škole jsou limitované, ale někteří žáci se středně těžkou mentální retardací si při kvalifikovaném pedagogickém vedení osvojí základy čtení, psaní a počítání. Speciálními vzdělávacími programy mohou poskytnout postiženým příležitost k rozvíjení omezeného potenciálu a k získání základních vědomostí a dovedností. V dospělosti jsou středně MR obvykle schopni vykonávat jednoduchou manuální práci, jestliže úkoly jsou pečlivě strukturovány a jestliže je zajištěn odborný dohled. V dospělosti je zřídka možný úplně samostatný život. Zpravidla bývají úplně mobilní a fyzicky aktivní a většina z nich prokazuje vývoj schopností k navazování kontaktu, ke komunikaci s druhými a podílí se na jednoduchých sociálních aktivitách. Nejsou schopni úspěšně řešit náročnější situace. Úroveň řeči je variabilní, někteří jsou schopni jednoduché konverzace, zatímco druzí dokáží jen stěží domluvit o základních potřebách. Někteří se nenaučí mluvit nikdy i když mohou porozumět jednoduchým verbálním instrukcím a mohou se naučit používat artikulace a dalších forem nonverbální komunikace k částečnému kompenzování své neschopnosti se dorozumět řečí.

U většiny z nich lze zjistit organickou etiologii. U značné části je přítomen dětský autismus nebo jiné pervazivní vývojové poruchy, které velmi ovlivňují klinický obraz a způsob, jak s postiženým jednat. Často se vyskytují tělesná postižení a neurologická onemocnění, zejména epilepsie.

Těžká mentální retardace, IQ 20 – 34

Těžké mentální retardace jsou příčiny vzniku negenetické i genetické. Tato kategorie je v mnohém podobná středně těžké retardaci, pokud jde o klinický obraz, přítomnost organické etiologie a přidružené stavy. Většina jedinců z této kategorie trpí značným stupněm poruchy motoriky nebo jinými přidruženými vadami, které

prokazují přítomnost klinicky signifikativního poškození či vadného vývoje ústředního nervového systému. Dlouhodobým tréninkem si může jedinec osvojit základní hygienické návyky a částečně i jiné činnosti týkající se sebeobsluhy, někteří si však nejsou schopni udržet tělesnou čistotu ani v dospělosti.

I když možnosti výchovy a vzdělávání těchto osob jsou značně omezené, zkušenosti ukazují, že včasná systematická a dostatečně kvalifikovaná rehabilitační, výchovná a vzdělávací péče může významně přispět k rozvoji jejich motoriky, rozumových schopností, komunikačních dovedností, jejich soběstačnosti a celkovému zlepšení kvality jejich života.

Hluboká mentální retardace, IQ je nižší než 20

Což odpovídá u dospělých mentálnímu věku pod 3 roky. Postižení jedinci jsou těžce omezeni ve své schopnosti porozumět požadavkům či instrukcím nebo jim vyhovět. Většina osob z této kategorie je imobilní nebo výrazně omezena v pohybu. Postižení bývají inkontinentní a přinejlepším jsou schopni pouze rudimentární neverbální komunikace. Mají nepatrnou nebo žádnou schopnost pečovat o své základní potřeby a vyžadují stálou pomoc a stálý dohled. Možnosti jejich výchovy a vzdělávání jsou velmi omezené – IQ nelze přesně změřit je odhadováno, že je nižší než 20. Chápání a používání řeči je přinejmenším omezeno na vyhovění jednoduchých požadavků. Lze dosáhnout nejzákladnějších jednoduchých zrakově prostorových orientačních dovedností a postižený jedinec se může při vhodném dohledu a vedení podílet malým dílem na domácích a praktických úkonech a sebeobsluze.

Ve většině případů lze určit organickou etiologii. Běžné jsou neurologické nebo jiné tělesné nedostatky postihující hybnost, epilepsie a poškození zraku a sluchu. Obzvláště časté, a to především u mobilních pacientů, jsou nejtěžší formy pervazivních vývojových poruch, zvláště atypický autismus.

2.2 Vzdělávání žáků s mentální retardací a jejich integrace

V edukaci dětí a žáků s mentálním postižením se v poslední době prosazuje humanizace, integrace a normalizace. Zde se zabýváme problémem, že při rozhodování musíme brát zřetel na zájem dítěte, abychom nezapomínali, že i na

osoby s mentálním postižením se vztahuje Listina základních práv a svobod. Děti a žáci, o kterých si donedávna myslelo, že jsou nevzdělavatelni, již pomalu a stále více pomíjí. Vznikají nové trendy a cíle v jejich péči. Z požadavků integrace u mentálně postižených žáků je jejich možnost částečného zapojení do systému běžných škol a využívání mimoškolního rozvoje. Normalizace v péči o tyto osoby s mentální retardací vyjadřuje hlavně požadavek, zařadit tyto lidi mezi ostatní normálně žijící lidi a zařadit se mezi ostatní spoluobčany. Koncepce speciálního školství pro žáky s mentálním postižením je utvořena jako otevřený přístupný systém od předškolního věku až po jejich dospělost. Zde uplatňujeme etická, psychologická, pedagogická ale také ekonomická. Tady je třeba zdůraznit, aby tito lidé mohli žít plnohodnotný život, tak jako ostatní spoluobčané.

Je pravda, že bývalé školy zvláštní se staly školami základními nebo praktickými. Co se týká bývalých pomocných škol pro děti s těžším mentálním postižením, o těch se mluví jako o školách speciálních. Rozdíl ve školách je, že základní poskytuje „základní vzdělání“ a škola speciální „základy vzdělání“.

Jde zde o úroveň rozumových schopností žáků tuto školu navštěvujících.

Tyto školy dosud nemají vytvořeny své školní vzdělávací programy. Podle „Přílohy“ RVP ZV pro žáky s lehkým mentálním postižením se podle nich začnou od září 2007, jak jim ukládá školský zákon.

Specifické principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – přílohy

upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (dále jen RVP ZV–LMP)

RVP ZV–LMP:

Je součástí RVP ZV a představuje jeho modifikaci pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením a respektuje sníženou úroveň rozumových schopností, fyzické a pracovní možnosti žáků.

Vymezuje podmínky a specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci s LMP dosáhnout na konci základního vzdělávání.

Stanovuje cíle a vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo na úrovni, kterou by si měli žáci s LMD osvojit v průběhu základního vzdělávání.

Dále umožňuje uplatňování speciálně pedagogických metod a postupů vzdělávání, s jejichž pomocí mohou žáci dosahovat výsledků, které odpovídají jejich maximálním možnostem.

Vzdělávací proces se přizpůsobuje úrovni psychického a fyzického rozvoje žáků. Vzhledem k variabilitě schopností a úrovni vědomostí a dovedností je nezbytné při vzdělávání uplatňovat Rámcový vzdělávací program, ten odpovídá nejnovějším poznatkům pedagogiky a psychologie o metodách a organizačním uspořádání vzdělávání přiměřeně věku a rozvoji vzdělávaného jedince.

RVP ZV–LMP může být upravován jak podle výše uvedených hledisek, tak podle potřeb společnosti a zkušeností s realizací školních vzdělávacích programů.

1 § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb.

Pro základní školy speciální je připraven návrh rámcového vzdělávacího programu, který je zveřejněn na stránkách MŠMT(www.mstm.cz) a na stránkách VÚP(www.vupraha.cz). Rámcový vzdělávací program pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením má dvě části..

První je určen pro žáky se středně těžkým mentálním postižením druhá část s nejtěžším mentálním postižením s více vadami.

Druhá část má tedy odlišné vzdělávací oblasti i vzdělávací obory.

Část první – vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením

Vzdělávací oblasti

Jazyková komunikace – čtení, psaní, řečová výchova

Matematika a její aplikace – matematika, informační a komunikační technologie

Člověk a jeho svět

Člověk a společnost

Člověk a příroda

Umění a kultura – hudební výchova, výtvarná výchova

Člověk a zdraví – výchova ke zdraví, tělesná výchova, zdravotní tělesná výchova

Část druhá – vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením a více vadami

Vzdělávací oblasti

Člověk a komunikace – rozumová výchova, řečová výchova

Člověk jeho svět – smyslová výchova

Umění a kultura – hudební výchova, výtvarná výchova

Člověk a zdraví – pohybová výchova, zdravotní tělesná výchova, rehabilitační tělesná výchova

Člověk a svět práce – pracovní výchova(www.ucitelskenoviny.cz).

Zde se skloubily potřeby dětí podle jejich mentálního postižení, zohledňujících jejich potřeby, aby mohly dosahovat maximálních výsledků odpovídajících jejich možnostem. Přizpůsobuje výuku podle možnosti žáků a zohledňuje jejich speciální potřeby.

V pojetí a organizaci výchovy a vzdělávání žáků s mentálním postižením došlo v posledních letech k výraznému zlepšení.

Je pravdou, že mnozí rodiče vkládají do integrovaného vzdělávání svého dítěte velké naděje, ale musí si uvědomit, že je dosti náročné, a měli by počítat i s tím, že toto vzdělávání nemusí dítě zvládnout. Úspěch společné výchovy a vzdělávání dětí postižených a zdravých významně podmiňuje učitel, který musí vytvořit vztah vzájemné tolerance, porozumění a pomoci. Žáci zdraví by měli vědět, jak komunikovat s žákem zdravotně postiženým. Integrovaný způsob vyžaduje od učitele aspoň základní znalosti a informace o vývoji mentálně postižených dětí (chování, emoce, problémy) a metodice při jejich výuce. Učitel by se měl s předstihem seznámit s problematikou výchovy daného žáka nebo žáků a navázání kontaktů s rodiči, pro lepší vzájemnou komunikaci s žáky. Protože každé dítě, tak jako dospělí jsme individualita a každý potřebuje jiný přístup(www.dobromysl.cz). Jsou učitelé, kteří s integrací žáků s mentální retardací do běžných škol nesouhlasí. Je to způsobeno jejich neznalostí tohoto problému, zde je potřeba zvyšovat odbornost pracovníků, poznávat možnosti a hranice dítěte. Mít postižené dítě rád nestačí, je nutné nedělat rozdíly mezi zdravým dítětem a postiženým. I když postižené dítě potřebuje individuální plán vzdělávání, musí být zařazeno do kolektivu třídy, tak jako by bylo stejným vrstevníkem s ostatními žáky. V tomto mnoho učitelů dělá pedagogické chyby a brání se jejich integraci.(www.ucitelske.noviny).

Vedle konkrétních sociálních důsledků, které má mentální postižení pro osobu (zaměstnání, vzdělávání), ovlivňují jejich životní situaci také společenské předsudky, o nichž jsem se již zmiňoval. Tito lidé se setkávají s častým společenským znevýhodněním, jak společenského charakteru, kde nejsou vnímáni jako rovnocenní partneři, tak i v pracovním poměru. Výzkumy, které se zabývají integrací zdravotně postižených žáků ukazují také na nezájem učitelů spolupracovat s rodiči těchto dětí,

toto je závažný nedostatek ze strany pedagoga, a tím dochází k zabraňování pozitivní integrace do škol.

Lze říci, že v městě Brně je vzdělávání mentálně postižených pokryto. Vedle speciálních škol je také zabezpečováno v neziskových organizacích prostřednictvím vzdělávacích projektů. Dosud nedoceněnou formou vzdělávání mentálně postižených je integrace na běžných školách. Toto vzdělávání je sice omezeno stupněm postižení dítěte, má mnoho výhod, vede k vzájemnému poznávání a osvojování dovedností potřebných pro vzájemné soužití.

Vedle vzdělávání dětí a mládeže existuje v Brně projekt- vzdělávání dospělých mentálně postižených osob.(www.brno.cz).

2.3 Profesionální příprava mládeže s mentálním postižením

U absolventů základních škol praktických a základních škol speciálních, by se měla zohledňovat jejich potřeba pro seberealizaci, schopností a zaměření.

Cílem vzdělávání se stává rozvoj individuálních nezávislosti a profesních znalostí, které se stávají základním faktorem zlepšení adaptace a rozvoje. Rozvojové priority a vzdělávací struktury jsou blízce spojeny s rozvojem poradenství.

Speciálně pedagogická centra se zaměřují na poradenskou činnost pro děti a mládež s jedním typem postižení, případně pro jedince s více vadami, kde dominuje typ postižení, pro které bylo speciálně pedagogické centrum (SPC) zřízeno. Služby poskytované SPC spočívají v systematické speciálně pedagogické a psychoterapeutické práci s dětmi. Péče je zajištěna týmem odborníků, kapacita je však limitována počtem pracovníků. Pracovníci SPC provádějí a zpracovávají vyšetření školní zralosti postižených, doporučení k integraci, vyšetření profesní orientace postižených a úzce spolupracují se specializovanými lékařskými pracovišti. V Jihomoravském kraji poskytuje speciálně pedagogickou péči celkem 12 speciálně pedagogických center, které jsou zřízeny při školách různých zřizovatelů.

Žáci mohou pokračovat na odborných učilištích, po ukončení školní docházky. Odborné učiliště může poskytovat přípravu na výkon jednoduchých činností pro jedince, kteří jsou schopni pracovat jen pod dohledem a jejich pracovní uplatnění

musí být řízeno druhými osobami. Odborné učiliště poskytuje odbornou přípravu s upravenými učebními plány, podle potřeb žáků s mentální retardací.

Vzdělávání zdravotně znevýhodněných osob s mentálním postižením slouží systém praktických škol, které tvoří spolu s odbornými učilišti systém středních škol pro žáky s mentální m postižením.

Jedná se o tyto druhy škol:

Praktická škola s dvouletou přípravou:

Cílem je zaměření na poskytování základních vědomostí, dovedností a návyků pro výkon v oblastech praktického života, podle podmínek školy a potřeb daného regionu. Tato škola má velký význam zejména pro mládež pocházející z nepodnětného sociokulturního prostředí a nefungujících rodin. Praktické školy se tak významně podílejí na kultivaci rodinného života a zvyšování úrovně výchovy dětí svých absolventů.

Odborně praktické předměty jsou v tomto složení – rodinná výchova, ruční práce, příprava pokrmů.

Praktická škola s jednoletou přípravou (praktická profesní příprava)

Praktická škola s jednoletou přípravou poskytuje vzdělání pro výkon jednoduchých činností. Cílem je doplnění a rozšíření teoretického praktického vzdělávání v průběhu povinné školní docházky a poskytování odborného vzdělávání v jednoduchých činnostech

Odborné činnosti jsou v učebním plánu zahrnuty takto: rodinná výchova, ruční práce, praktická cvičení.

Bez zajištění možnosti vykonávat odborný výcvik by praktická škola nesplnila svůj účel- 12 hodin týdně. Praktické školy jsou článkem umožňující střední vzdělání žákům se středně těžkou mentální retardací a absolventům speciálních škol.

Zkušenosti některých speciálních škol, ústavů sociální péče a dalších zařízení ukazují, že je možné při vhodné volbě pracovních činností a vytvoření podmínek odpovídajícím potřebám lidí s mentálním postižením mnohé z nich zapojit do produktivní pracovní činnosti. Na základě získaných zkušeností vznikl model přípravy mládeže s těžším mentálním postižením k uplatnění na trhu práce, který byl Ministerstvem školství a tělovýchovy ČR zařazen mezi praktické školy s jednoletou přípravou, s pracovním označením Praktická profesní příprava. Je nezbytné zaměřovat profesní přípravu na potřeby obce či regionu.

Předpokládáme, že tito žáci najdou uplatnění v chráněných pracovištích, kterých v dnešní době přibývá.

V Evropské unii a rozvinutých zemích existuje celoživotní učení. Principy celoživotního učení jsou odvozeny od základního cíle – přispět k individuálnímu, kulturnímu a ekonomickému blahu a ke kvalitě v životě jedince. V současné civilizaci je vzdělávání dospělých zvláštním způsobem edukace. Lidé s mentální retardací potřebují celoživotní vedení a podporu v učení, které se sice nejeví efektivní, ale pro život jedince jsou velmi důležité a užitečné především jejich vedení k soběstačnosti. Mentálně postižený dospělý jedinec, který není dál veden, ztrácí své nabyté vědomosti, dovednosti a návyky. Toto vzdělávání v období dospělosti poskytuje důležitou náplň lidem, kteří z různých důvodů nepracují a otevírá jim nové možnosti v jejich socializaci. Pozitivně ovlivňuje jejich sebepojetí, sebedůvěru a dává jim tímto prostor pro pochopení nových sociálních rolí.

U vzdělávání dospělých jedinců musíme vzít v úvahu jaké vzdělání získali v mladším věku..

Dospělí jedinci získávají elementární vědomosti, dovednosti a návyky, které si osvojuje běžná populace dětí v průběhu základního vzdělávání. Vzdělávání dospělých osob s mentální retardací je v rovině všeobecného nebo odborného vzdělávání, které navazuje na ukončené základní vzdělání v určených programech . Další odborné vzdělávání se chápe jako jeden z úseků celoživotní vzdělávací dráhy. Obsahové zaměření vzdělávacích činností pro dospělé jedince s mentální retardací závisí na regionálně odlišných možnostech a podmínkách, personálním zajištěním, na potřebách a zájmech jejich účastníků. Kromě vzdělávání plní též funkci edukační a socializační.

Informační a poradenská střediska při úřadech práce (IPS)

IPS poskytuje aktuální informace o síti středních a vysokých škol, studijních a učebních oborů v regionu a celé ČR, podmínkách a průběhu přijímacího řízení, nárocích a požadavcích na jednotlivá povolání, možnostech uplatnění absolventů jednotlivých oborů v praxi, situaci na trhu práce v regionu a celé ČR, možnostech rekvalifikace.

Ze služeb OPS – žákům základních škol se specifickými vzdělávacími potřebami, studentům a absolventům, rodičovské veřejnosti, školským zařízením a dalším zájemcům. IPS jako součást úřadu práce spolupracuje se všemi odděleními ÚP, zvláště s odděleními rekvalifikací, analýzy trhu práce a poskytuje potřebné informace.

Lidé s mentálním postižením tvoří specifickou skupinu mezi zdravotně postiženými občany a představují mezi nimi jednu z nejpočetnějších skupin. Představy ostatních lidí o mentálně postižených jsou však velmi nejasné a doprovází je předsudky a často neopodstatněné obavy.

V současné době se však stále častěji setkáváme se snahou o **integraci lidí s postižením**. Integrace představuje postoj společnosti k handicapovaným občanům, který je neodmítá, nesegreguje, ale naopak se snaží vytvářet optimální podmínky pro jejich začlenění do společenského života.

Integrace představuje především snahu o normalizaci a humanizaci.

Normalizací rozumíme umožnit lidem s postižením žít pokud možno normálním životem, tj žít v rodině, navštěvovat školu, věnovat se svým zájmům a sportu, připravovat se na určité profesní uplatnění a v dospělosti si najít zaměstnání odpovídající jeho schopnostem.

Humanizace znamená respektovat handicapované spoluobčany jako rovnoprávné členy a poskytnout jim potřebnou péči. Projevuje se postojích k těmto lidem, ale především v jednání a zacházení s nimi.

3 Žáci s mentální retardací a jejich zařazení do pracovního procesu

3.1 Cíl a metody šetření

Cílem šetření je na základě analýzy dostupných informací posoudit možnosti pracovního uplatnění osob s mentální retardací se zaměřením na Brno město a okolí. Při šetření byla použita analýza dostupných informací o školských zařízeních uvedených na internetu, tak i Úřadu práce, neziskových organizací v Brně městě a okolí. Výzkumný soubor tedy tvoří školská zařízení, úřad práce a další organizace nebo sdružení. Účelem bylo zjistit, zda žáci s mentální retardací mají možnost uplatnění na trhu práce v městě Brně a okolí. Použita byla metoda dokumentace o možnostech vzdělávání mentálně postižených a jejich uplatnění na trhu práce se zaměřením na Brno město a okolí.

3.2 Výsledky šetření a diskuse

Použity byly internetové informace Úřadu práce Brno město, kde jsem zjistil, že zde existuje informační poradenská střediska při úřadech práce (IPS), tato střediska spolu spolupracují a poskytují služby žákům základních škol se specifickými vzdělávacími potřebami, rodičům, školským zařízením se kterými spolupracují a dalším zájemcům. Provádí také poradenství pro další uplatnění absolventů. Na základě tohoto zjištění si myslím, že profesní poradce pro tyto postižené žáky je velkou pomocí při jejich přípravě na povolání a uplatnění na trhu práce.

Informace o příslušných školských zařízeních jsem získal na (www.firmy.cz). Zde jsem našel mateřské školy speciální, základní školy speciální a praktické školy a odborná učiliště a jejich učební a diagnostický program. V poslední době se u dětí s mentálním postižením prosazuje humanizace, integrace a normalizace. Koncepce speciálního školství je utvořena jako otevřený propustný systém od předškolního věku až po dospělost. Jak už jsem uvedl, jedná se o školy speciální a praktické, ale v dalším uplatnění těchto osob na trhu práce jsou také sdružení zdravotní a sociální pomoci, agentury podporovaného zaměstnávání, jejichž cílovou skupinou jsou lidé, kteří potřebují odbornou individuální podporu z důvodů zdravotního postižení. Také zařízení nestátních neziskových organizací pro osoby s mentálním a zdravotním postižením a nakonec ústavy sociální péče.

Závěrem lze říci, že jestliže společnost pomůže mentálně postižením v jejich vzdělávání a v uplatnění na trhu práce, jejich nezaměstnanost bude mizivá a budou spokojeni nejen tito lidé, ale také celá společnost, která by jinak musela zabezpečit jejich psychické i sociální zázemí.

3.2.1 Vzdělávání žáků s mentální retardací v Brně městě a jeho okolí

Informace o příslušných školských zařízeních jsem získal z (www.firmy.cz)
Zde jsem našel MŠ speciální, ZŠ speciální a praktické školy. Z nich mohu uvést tyto:

MŠ speciální, ZŠ speciální a Praktická škola Brno

Brno – Lesná, Ibsenova

Součástí školy je mateřská škola speciální, základní škola speciální, přípravný stupeň střední škola(praktická škola). individuální výuka

Speciální MŠ od 3 do 6 let věku dítěte

Přípravný stupeň – diagnostický 1 –3 roky

Zákl.škola speciální -docházka 10 let- nižší stupeň 3 roky

střední stupeň 3 roky, vyšší stupeň 2 roky , pracovní stupeň 2 roky

Praktická škola 2 roky

Výuka dle programu pomocné školy

Výuka podle programu zvláštní školy

Do školy jsou zařazeny děti s ment.postižením., s těžkým a středním mentálním postižením, děti s PAS, děti s kombinovanými vadami, děti s M.DOWN

Děti ze základní školy pravidelně navštěvují a pomáhají postiženým dětem ve spec. mateřské škole .

Společně se zdravými dětmi navštěvují divadelním a filmová představení, zúčastňují se výstav, hudebních vystoupení, škol v přírodě

Další péče o absolventy školy: chráněné dílny, stacionáře, rodina .

Dále uvádím další školy:

Odborné učiliště a praktická škola Brno, Brno – Komárov, Lomená. Škola je státní zajišťující výuku tříletých oborů automontážní, kuchařské, pekařské, zednické, tesařské, malířské a pečovatelské. Praktická škola je samostatnou součástí učiliště. Poskytuje střední vzdělávání žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se ze zdravotních či jiných důvodů nemohou vyučit. Praktická škola je dvouletá, je nově koncipovaná podle nových učebních dokumentů, platných od září 2005, je ukončena vydáním vysvědčení o závěrečné zkoušce a absolvent získává stupeň středního vzdělání.

Základní škola, Praktická škola a dětský domov Brno, Brno – Štýřice, Vídeňská
Je státní školou praktickou, která zajišťuje výuku dvouletého oboru praktické školy, která je zařazena v nižším odborném vzdělání.

Mateřská škola speciální, Základní škola speciální a Praktická škola Elpis Brno
Brno Židenice, Koperníkova

Škola má dvě pracoviště v Brně - na ulici Koperníkova - pro děti internátní a na ulici Fr. Skaunicové pro děti s denní docházkou. Škola poskytuje výchovu a vzdělání, rehabilitaci, terapii a poradenství dětem s více vadami ve věku od tří let do ukončení povinné školní docházky.

Střední škola pro tělesnou postiženou mládež Brno

Brno Královo Pole – Kociánka, Státní praktická škola, která zajišťuje výuku jednoletou a dvouletou v oboru praktické školy.

Praktická škola s dvouletou přípravou

- se zaměřením na péči o rodinu a vedení domácnosti. Příprava je orientována jednak na rozšíření všeobecného vzdělání, na vedení domácnosti, soubornou péči o člověka, základy šití a vaření. Studium je zakončeno závěrečnou zkouškou.

Praktická škola s jednoletou přípravou

- je určena pro uchazeče s ukončenou povinnou školní docházkou. Poskytuje prohloubení a doplnění teoretického i praktického vzdělání, připravuje pro výkon jednoduchých činností se zaměřením na péči o rodinu a vedení domácnosti. Studium je ukončeno vydáním závěrečného vysvědčení.

Další speciální školy můžeme nalézt v Kyjově, Vřesovicích, Ořechově, Boskovicích, Pohořelicích, Blansku atd.

3.2.2 Možnosti pracovního uplatnění osob s mentálním postižením

Možnosti pracovního uplatnění osob s mentální retardací v Brně městě a okolí.

Informace jsou dostupné na Úřadu práce, který spolupracuje s informačním a poradenským střediskem při úřadech práce, internetu (www.bрно.cz, www.upoc.cz, www.rytmus.cz)

Úřad práce Brno město

Křenová 25, 602 00, Brno 2

Úřad práce nabízí volná pracovní místa pro zdravotně tělesně postižené a spolupracuje s IPS (Informační poradenská střediska). Nabízejí volná pracovní místa po ukončení základního vzdělání, absolventy Praktických škol.

Jedná se o místa zámečnická, kuchařská, pomocný skladník, prodáváč tisku, vrátný, pomocný pracovník obchodu, cukrář, dělník. Úřady práce spolu spolupracují a přes IPS získávají volná pracovní místa pro zdravotně tělesně postižené.

Nadatio samaritanus - sdružení samaritán

Sdružení zdravotní a sociální pomoci

Šilarova 2, 628 00 Brno

tel./fax: 544 21 67 07

e-mail: info@samaritanus.cz

www.samaritanus.cz

Sdružení Samaritán v současné době provozuje tři stacionáře pro zdravotně handicapované klienty.

Denní stacionář Šilarova 2, Brno-Líšeň:

Nabízené služby a aktivity:

Chráněná knihařská dílna - v rámci pracovní terapie zde pracují lidé se změněnou pracovní schopností (ZPS) a zdravotně postižení, kterým byly přiznány mimořádné výhody II. a III. stupně (ZTP a ZTP/P). Provozní doba denního pobytu: 8:00 - 16:00 hod.

pečovatelská a zdravotní služba - je poskytována v městských částech Líšeň, Vinohrady, Juliánov, Židenice a Černovice

výdej obědů, půjčování kompenzačních pomůcek, převozy imobilních klientů, například k lékařům, na úřady, do chráněné dílny a stacionáře na denní pobyt
léčebná rehabilitace - léčebná tělesná výchova

kondiční a zájmová (rekreační) výchova, rekondiční pobyty, kulturní činnost

ergoterapie a arteterapie, muzikoterapie, canisterapie

sociální rehabilitace

respitní péče formou krátkodobého pobytu ve stacionáři.

Denní stacionář Libušina tř. 13, Brno-Kohoutovice, tel. 547 25 06 16

Je určen handicapované mládeži i dospělým.

Provozní doba: 8:00 - 16:00 hod.

Nabízené služby a aktivity:

chráněná výtvarná dílna - kapacita 25 klientů s těžkým zdravotně postižením

výdej obědů

přechodné krizové bydlení, respitní péče

psychologická poradna - zaměřená na psychologickou rehabilitaci

chráněné pracoviště INFOPOSEL - informační systém pro zdravotně postižené.

Obsahuje databázi organizací, legislativu, seznam bezbariérových veřejných budov, kompenzační pomůcky a elektronického poradce. Webová adresa je www.infoposel.cz.

infoposel.cz.

převoz klientů - na pobyt do stacionáře, k lékaři apod.

výchovně- vzdělávací rehabilitace (návuk a upevňování sociálních dovedností klientů)

léčebná rehabilitace - léčebná tělesná výchova

kondiční a zájmová (rekreační) výchova, rekondiční pobyty, kulturní činnost

sociální rehabilitace, ergoterapie a arteterapie, muzikoterapie, canisterapie

respitní péče formou krátkodobého pobytu ve stacionáři

Celoroční stacionář Petrovice č. 44, tel. 516 435 125

Obec Petrovice se nachází v okrese Blansko, v chráněné krajinné oblasti Moravský Kras. Stacionář je určen pro zdravotně postiženou mládež s mentálním, tělesným či kombinovaným postižením od 15 let. Kapacita zařízení, s možností celoročního pobytu, je 18 klientů. Klienti mají k dispozici šest třílůžkových pokojů. K objektu bezprostředně přiléhá menší zahrada.

Nabízené služby a aktivity:

respitní péče - krátkodobé pobyty ve stacionáři

stravování - v budově je kompletně vybavená kuchyně s jídelnou. Strava je zajišťována 5x denně (snídaně, dopolední svačina, oběd, odpolední svačina, večeře).
převoz klientů - sdružení zajišťuje odvoz klientů na pobyt do stacionáře, odvoz k lékaři apod.

výchovně - vzdělávací rehabilitace

léčebná rehabilitace

kondiční a zájmová (rekreační) výchova, rekondiční pobyty, kulturní činnost

sociální rehabilitace, ergoterapie a arteterapie, muzikoterapie

psychologická rehabilitace

Úhrada za pobyt ve všech stacionářích zahrnuje:

úhradu za pobyt

stravu

další služby

Podporované zaměstnávání je časově omezená služba určená lidem, kteří hledají placené zaměstnání v běžném pracovním prostředí.

Jde o komplex služeb, kde cílem je poskytnout člověku podporu, aby si našel a udržel místo na otevřeném trhu práce za odpovídajících platových podmínek. Je určeno lidem znevýhodněným na trhu práce, kteří pro získání a udržení pracovního místa potřebují dlouhodobou podporu i po uzavření pracovní smlouvy, např. pracovní asistence.

Hlavní charakteristiky podporovaného zaměstnávání:

Umístění na pracovní místo a trénink pracovníka přímo na pracovišti

Placená a konkurence schopná práce

Zaměstnání v běžném pracovním prostředí

Průběžná podpora podle individuálních potřeb jedince s MR (až po dobu dvou let)

Pracovní asistence: podpora přímo na pracovišti

Pracovní asistent pomáhá svému klientovi tj. člověku s postižením (nejčastěji mentálním nebo kombinovaným), který nastupuje do zaměstnání, osamostatnit se v docházce do práce – naučit se cestu do práce a zpátky, dále se zvládnutím pracovních

dovedností a návyků, se začleněním do pracovního kolektivu, zorientovat se na pracovišti, umět si říci o radu apod.

Agentury podporovaného zaměstnávání

Agentury podporovaného zaměstnávání začaly vznikat teprve nedávno, za účelem zprostředkovat pracovní příležitost lidem společensky znevýhodněným - např. lidem s postižením (mentální, tělesné, zrakové aj.) nebo lidem v nepříznivé životní situaci, tj. s problémy na jejichž zvládnutí sami nestačí.

Cílová skupina

Lidé, jejichž schopnosti jsou sníženy v oblasti získání a zachování vhodného zaměstnání, a proto potřebují odbornou individuální podporu. Je to např. z důvodu: zdravotního postižení (nejčastěji mentální, tělesné a zrakové) problémů zapříčiněných zneužíváním návykových látek návratu z výkonu trestu bezdomovectví psychického onemocnění aj.

Podporované zaměstnávání je služba určená dospělým lidem s mentálním postižením, kteří chtějí získat a udržet si placené zaměstnání odpovídající jejich individuálním zájmům, schopnostem i osobním možnostem. Jedná se o zaměstnání v běžném pracovním prostředí na otevřeném trhu práce. Dalším cílem je zvýšení úrovně samostatnosti jedinců s MR - podporujeme je při vytváření nebo rozvíjení dovedností potřebných pro nalezení, získání a udržení si zaměstnání, rozšíření zájmu o profesní rozvoj a posílení pracovních návyků. Poskytování služby je časově omezeno na 2 roky.

Podpora uživatele před nástupem do zaměstnání

Jedná se o poskytování podpory podle individuálních potřeb a schopností každého jedince. Nejčastěji je podpora poskytována formou osobních konzultací jedince s pracovním konzultantem, které probíhají 1x týdně. Jedinec s podporou pracovního

konzultanta vytváří individuální plán (plán pracovní kariéry, reviduje se nejdéle 1x za 3 měsíce), je podporován při vytváření představy o vhodném zaměstnání, probíhá trénink a rozvoj dovedností, schopností a znalostí potřebných k vyhledávání práce - např. telefonování, osobní jednání se zaměstnavatelem, sebeprezentace, způsoby vyhledávání pracovního místa. Po určitém čase probíhá trénink dovedností souběžně s provázením a podporou uživatele při vyhledávání vhodného pracovního místa.

Podpora po nástupu do zaměstnání, pracovní asistence

V případě nalezení zaměstnání poskytuje konzultant podporu při uzavírání pracovně právního vztahu a po nástupu do zaměstnání pak přímo na pracovišti, ale stále i mimo ně.

Přímo na pracovišti poskytuje pracovní konzultant tzv. pracovní asistenci a to po individuálně dlouhou dobu potřebnou pro daného jedince s MR. Tato asistence znamená přítomnost pracovního konzultanta na pracovišti s uživatelem (zaměstnancem) zpočátku po celou pracovní dobu, nadále pak po její část. Pracovní konzultant pomáhá zaměstnanci i zaměstnavateli se zaškolením, podporuje ho také v přirozeném začleňování mezi spolupracovníky, osvojování pracovních návyků apod. Intenzita poskytované podpory se postupně snižuje, cílem je úplná samostatnost jedince na pracovišti a ukončení poskytování služby.

Poradenství

Po ukončení poskytování služby (nejdéle po 2 letech) se poskytuje v případě potřeby poradenství týkající se konkrétních situací v zaměstnání bývalému jedinci i zaměstnavateli.

Job klub

Pro čekatele na službu i pro účastníky programu se organizuje jedenkrát do měsíce skupinové setkání - Job klub. Cílem těchto setkání je aktivní zapojení zájemců o práci do procesu jejího hledání a udržení jejich motivace. Hlavní výhodou Job klubu je práce ve skupině, která jedincům umožňuje vzájemnou výměnu zkušeností a využívá např. metody hraní rolí pro nácvik dovedností potřebných pro hledání a udržení práce.

Sdružení PRÁH

Tuřanská 12, 620 00 Brno

tel.:545 22 93 39, 545 21 90 86

fax:545 21 90 86

e-mail: prah@atlas.cz

<http://web.redbox.cz/prah>

Sdružení poskytuje komplexní péči a podporu dlouhodobě duševně nemocným s využitím metod psychosociální rehabilitace. Zaměřuje se na dlouhodobě duševně nemocné dospělé lidi, kteří trpí vážnou duševní poruchou-psychózou schizofrenní nebo afektivní, která probíhá dlouhodobě nebo v opakovaných cyklech. Pomáhá příbuzným a přátelům nemocných prostřednictvím edukativních programů.

Nabízené programy a aktivity:

- Chráněná dílna šicí a tkalcovská 15 klientů denně. Provozní doba: pondělí - pátek 8:00 – 15:30 hod.
- Chráněná dílna rukodělná 12 klientů denně provozní doba 8:00 – 15:30

Chráněné dílny byly zřízeny ve spolupráci s Úřadem práce v Brně

- **Klub denních aktivit:** arteterapie, tělové terapie, hipoterapie, muzikoterapie, výuka angličtiny, výlety, pobytové a kulturní akce, dramatické dílny, rehabilitační a terapeutická skupina, konzultace, edukativní programy pro klienty a jejich příbuzné. Kapacita 150 klientů
- **Sociální centrum:** základní sociální poradenství, socioterapie, asistenční a krizová pomoc.
- **Informační centrum pro problematiku duševního zdraví a nemoci:** osoby s vlastní zkušeností s duševní nemocí za podpory profesionálního pracovníka poskytují poradenství v oblasti duševního zdraví.

Provozní doba: pátek 9:00 - 13:00 hod., v Občanské poradně na ulici Milady Horákové v Brně.

- **Chráněné bydlení.** Klientům je po časově omezenou dobu poskytováno bydlení za současného využití metody sociálního tréninku, zaměřeného na rozvoj psychosociálních dovedností a dalších schopností klienta, s cílem postupného zapojování do samostatného běžného života. Kapacita 5 klientů, nepřetržitý provoz.
- Kapacita 80 klientů

Provozní doba: pondělí - pátek 8:00 - 17:00 hod.

Zaujala mne informace o pražské společnosti Duha, proto ji zde uvádím.

Společnost DUHA

integrace osob s mentálním postižením

Českolipská 621, 190 00 Praha 9, tel./fax: 286 586 353, 286 891 377

e-mail: duha@spolecnostduha.cz

Podporované zaměstnávání:

Společnost DUHA

Zborovská 38, Praha 5

(vchod ul. Malátov

Společnost DUHA nabízí **několik volných míst** bez čekací doby v programu

Podporované zaměstnávání pro osoby s mentálním postižením žijících na území hlavního města Prahy.

3.2.3 Možnosti podpory osob s mentální retardací a jejich rodin v resortu sociální péče a neziskových organizací Brně městě a okolí

Diakonie ČCE - středisko v Brně

Hrnčířská 27, 602 00 Brno

tel./fax: 549 24 22 79 (kancelář)

541 24 84 01 (stacionář)

e-mail: brno@diakoniecce.cz

Diakonie ČCE - středisko v Brně je jedním ze 30 středisek Diakonie ČCE - účelového zařízení Českobratrské církve evangelické.

Poslání střediska spočívá v organizování, zajišťování a poskytování křesťanské sociální péče seniorům, lidem s postižením, osamělým, ohroženým, nemocným a jinak potřebným. Poskytována je pečovatelská služba v domácnostech a služby v denním centru a stacionáři lidem bez rozdílu vyznání - věřícím i nevěřícím. Kapacita zařízení činí 10 klientů/den. **Denní stacionář** je určen pro dospělé lidi se zdravotním postižením (diagnózy psychiatrické, neurologické, postižení smyslová apod.) a seniory (dg. demence).

Provozní doba stacionáře: 7:00 - 17:00 hod. ve všední dny.

Postup při vyřizování žádosti o využívání služeb denního stacionáře:

Vedoucí stacionáře provede s žadatelem (klientem nebo jeho rodinou) sociální šetření, domluví možnost a postup přijetí. K přijetí a sepsání smlouvy o umístění v denním stacionáři je nutné dodat doporučení lékaře a výměr důchodu.

Úhrada za pobyt zahrnuje:

- pobyt
- péči
- služby

Částka je dána v Kč/hod. pobytu. Obědy si klienti platí zvlášť.

Nabízené programy a aktivity:

- **aktivizační programy:** ergoterapie, nácvik sebeobsluhy, orientace v terénu (nevidomí), pobyt na zahradě, vycházky; muzikoterapie.
- **klubová činnost** (společná četba, společenské hry, cvičení, relaxace)
- každou středu ve 13 hod. vykonávají evangeličtí **duchovní bohoslužby**
- **společné akce:** návštěvy výstav, divadelních představení, plaveckého bazénu, ZOO apod.
- prázdninový **týdenní pobyt v rekreačním středisku ČCE na Blažkově**

- **Klub Sdružení pro rehabilitaci osob po cévních mozkových příhodách České republiky**, v jehož rámci probíhá rehabilitační cvičení pod vedením rehabilitační sestry.
- **Pobočka České alzheimerovské společnosti (ČALS)** v Brně je zaměřena na informační, poradenskou a podpůrnou činnost lidem postiženým demencí a především přímým pečovatelům - rodinným příslušníkům.
- Poradenská linka tel.: **541 24 84 01** nebo **549 24 22 79** (pondělí - pátek od 8:00 do 16:00 hod.)
- Individuální konzultace poskytuje sociální pracovnice, zaškolený dobrovolný pracovník ČALS a ředitelka střediska na základě předchozího objednání
- Svépomocná skupina pečovatelů "Čaj o páté". Jedná se o setkávání rodinných příslušníků, při němž si pečovatelé mohou vyměňovat zkušenosti, pomáhat si navzájem v řešení problémů, dozvědět se aktuální informace ČALS.
- Respitní péče: úlevná péče rodinným členům starajícím se o člověka s demencí. Diakonie ji poskytuje v domácnostech pečovatelů a ve stacionáři.
- **Chráněné bydlení** pro dospělé. Jedná se o skupinové bydlení se službami sociální péče a intervence včetně zdravotní péče v dvoupokojovém bytě v objektu sídla Diakonie ČCE, střediska v Brně.

Zájemci o chráněné bydlení jsou přijati na základě žádosti a doporučení lékaře. Podmínkou přijetí do chráněného bydlení je zkušební tříměsíční pobyt. Úhrada zahrnuje: platbu za ubytování, energie, vodu, asistenční službu, oběd.

Sdružení FILIA

Kamenná čtvrt 111, 639 00 Brno

tel./fax: 543 23 34 59

e-mail: filia@brn.czn.cz

<http://filia.snago.com>

Sdružení FILIA se zaměřuje na pomoc zdravotně postiženým dětem a mládeži.

Provozuje denní stacionář pro mladé lidi, zejména po skončení školní docházky, kteří

jsou v ambulantní psychiatrické léčbě (možná je i kombinace s jiným postižením, především mentálním). Jde o mezistupeň nabízených sociálních služeb - klienti, kteří nejsou schopni práce v chráněné dílně, avšak nepotřebují ústavní péči. Věkový průměr klientů je cca 25 let. Kapacita zařízení činí cca 20 míst.

Provoz je ve všední dny od 9:00 do 16:00 hod., docházka možná dle individuální domluvy.

Úhrada za pobyt zahrnuje: Pobyt ve stacionáři je zdarma, klienti si platí pouze odebrané obědy, jež se dováží ze studentského domova.

Výchovné a vzdělávací aktivity:

Program v stacionáři je variabilní, klienti se na jeho tvorbě mohou sami podílet a zahrnuje:

- resocializační aktivity (kultura, nácvik sociálních dovedností, pořádání společenských akcí atd.)
- pracovní terapii - především práce v keramické dílně včetně výuky keramiky
- arteterapii pomocí různých výtvarných technik
- ruční práce
- dramatické činnosti
- výuka vaření
- zvyšování fyzické kondice - cvičení na posilovacím zařízení, sportovní hry, vycházky, návštěvy bazénu atd.
- výuka na počítači, využití výukových programů
- opakování učiva ze ZŠ
- prezentace získaných dovedností formou výstav a soutěží
- možnost pobytu v integračním klubu
- možnost příležitostného menšího výdělku
- možnost účasti na ozdravném pobytu

Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež

Terezy Novákové 62a
621 00 Brno - Řečkovice
tel.: 549 27 58 55

Zařízení s nepřetržitým provozem, jehož kapacita je 20 klientů s těžkým mentálním postižením nebo s kombinovanými tělesnými vadami. Ústav je určen pro děti a mládež ve věku od 3 do 26 let.

Úhrada za pobyt v ústavu sociální péče zahrnuje:

úhradu za pobyt, celodenní stravování, úhradu dalších služeb (např. praní prádla) - závisí na věku klienta

Péče o klienty se zaměřuje na:

získávání hygienických návyků, získávání samoobslužných návyků, rozvíjení poznání, řeči

výchovu smyslovou, estetickou a tělesnou

nácvik jemné motoriky

rehabilitace - denně

Volnočasové aktivity:

Vychovatelka ve spolupráci s ostatním personálem připravuje vánoční besídky, vystoupení dětí a mládeže - obyvatel ústavu při příležitosti Dne matek, kterých se účastní všichni klienti.

V letních měsících jsou pořádány vycházky, využívána je rovněž přilehlá zahrada.

Možnost návštěv:

Časově neomezené, pouze s přihlédnutím k domácímu řádu.

Pravidelně 1x ročně se uskutečňuje schůzka s rodiči. Pokud to rodiče předem oznámí, mohou si své dítě kdykoliv vyzvednout na víkendy, svátky či dovolené na neomezeně dlouhou dobu.

Podle mého názoru je péče o klienty výborná, jen schůzky s rodiči bych opravdu uskutečňoval pravidelněji, než jen jednou ročně, z mého hlediska je to nedostačující.

Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež a dospělé

Schodová 18

602 00 Brno - Černá Pole

tel.: 545 21 15 68

Zařízení má charakter denního pobytu s provozní dobou v pracovních dnech od 6:00 do 16:30 hodin. Je schopno zajistit péči 40 klientům. Klienti jsou rozděleni do 4 tříd, z čehož jsou 2 chlapecké, 1 dívčí a 1 třída je smíšená.

Úhrada za pobyt v ústavu sociální péče zahrnuje:

úhradu za pobyt

3x denně stravu (svačina, oběd, odpolední svačina)

poplatek za služby

Rozvrh výchovné činnosti:

ráno družina

od 8,00 se klientům věnují vychovatelky v jednotlivých třídách - rozumová výchova (poznávání prostředí kolem sebe), rozvoj řeči, smyslová výchova, hudební výchova, tělesná výchova, výtvarná výchova, pracovní výchova v minidílně

1x týdně klienti dochází do keramické dílny v Centru volného času Lužánky

Volnočasové aktivity v odpoledních hodinách:

zájmová činnost v kroužcích - pěvecký, výtvarný, tělesná výchova, trivium (výuka čtení, psaní, počítání)

pracovní výchova v dílně na Schodové ulici

rehabilitační cvičení pod odborným zdravotním dohledem

ruční práce, vaření ve cvičné kuchyňce

návštěvy výstav, koncertů, divadel

nejméně 1x ročně rekreace s odborným zázemím v různých místech ČR

ve spolupráci se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým navštěvují klienti

ústavu sociální péče 1x týdně večerní školu, kde si prohlubují znalosti získané při dopolední práci pod vedením vychovatelky

ve spolupráci se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým klienti chodí 1x týdně do plavání

v letních měsících se řada aktivit odehrává v přilehlé zahradě s krbem, hřištěm, sprchami, houpačkou apod.

Rozvrh výchovné činnosti je dostačující, kde mne zaujalo, docházení klientů do keramické dílny v Centru volného času v Lužánkách, kde si mohou procvičovat svoji zručnost a koordinovat své pohybové vlastnosti. Je zde také dobrá spolupráce se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým.

Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež

Ostrá 1, 616 00 Brno - Žabovřesky

tel.: 541 21 31 64

Zařízení je určeno pro děti a mládež od tří let věku, jeho kapacita činí 20 klientů.

Zařízení má charakter denního pobytu s provozní dobou v pracovních dnech od 6:00 do 16:30 hod. V měsíci červenci je ústav uzavřen. Do ústavu se také přijímají děti s těžkými kombinovanými vadami. Svoz i rozvoz klientů je zajištěn ústavním mikrobusem. Při ústavu je zřízen přípravný ročník pomocné školy.

Zajištěna je komplexní odborná zdravotní a pedagogická péče pro mládež se všemi stupni postižení. Cílem je dát těžce zdravotně postiženým autistickým klientům možnost dalšího rozvoje, aby se i tito jedinci mohli zařadit do společnosti.

Úhrada za pobyt v ústavu sociální péče zahrnuje:

3x denně stravu (svačina, oběd, odpolední svačina)

poplatek za služby

Rozvrh výchovné činnosti:

Vzdělávání dětí v přípravném ročníku pomocné školy zajišťuje speciální pedagog dle platných osnov pomocné školy. Výchovně vzdělávací činnost dětí s těžkým zdravotním postižením je zaměřena především k nácviku sebeobsluhy, soběstačnosti, vypěstování hygienických návyků, rozvíjení smyslů, řeči a pohybové dovednosti.

Volnočasové aktivity v odpoledních hodinách:

léčebná rehabilitace - léčebná tělesná výchova, masáže, vodoléčba, elektroléčba

pobyt na čerstvém vzduchu, využívání přilehlé zahrady

hipoterapie

plavání

návštěvy kulturních akcí, ZOO

vycházky a výlety do přírody

týdenní ozdravné pobyty

V tomto ústavu je velmi dobré svoz a rozvoj klientů, který je zajištěn ústavním mikrobusem, jejím zajištěním týkající se odborné zdravotní a pedagogickou péčí s cílem dát těžce zdravotně postiženým akustickým klientům jejich zařazení do společnosti. Tento cíl je sice obtížný, ale zařazení těchto lidí do společnosti jim dává další možnosti.

Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež Srdíčko

Šelepova 5, 602 00 Brno, tel: 549 24 04 96

Zařízení má kombinovaný charakter denního, týdenního a celoročního provozu. Je schopno zajistit péči 40 klientům, z toho 22 klientů využívá denní pobyt, 12 klientů tráví v zařízení celý týden od pondělí do pátku a 6 klientů má možnost pobývat v zařízení celoročně.

Úhrada za pobyt v ústavu sociální péče zahrnuje:

úhradu za pobyt

3x denně stravu (svačina, oběd, odpolední svačina) - u denního pobytu

poplatek za služby

5x denně stravu (snídaně, svačina, oběd, odpolední svačina, večere) - u celoročního pobytu

úhradu za ubytování

Rozvrh výchovné činnosti:

péče výchovně-pedagogická, výchovně-pracovní, rehabilitační, zdravotnická, psychologická, logopedická a sociální

Součástí ústavu je třída, která spadá pod speciální základní a pomocnou školu při Fakultní nemocnici Pekařská 53 v Brně. Výuka dětí probíhá individuální formou dle vzdělávacích programů zvláštní školy, vzdělávacích programů pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy.

Volnočasové aktivity:

ruční práce a pracovní výchova v dílnách (textilní, keramická, dřevařská a košíkářská)
návštěvy výstav, koncertů, divadel

návštěva tanečních hodin

2x - 3x ročně týdenní ozdravné pobyty v přírodě - jaro, podzim, zima

1x týdně tělocvična v Brně - Jundrově, kuželna Rondo a plavání v bazénu v Brně - Lesná

klienti jsou zapojeni do hnutí speciálních olympiád - lyžování, plavání, cyklistika, atletika a přizpůsobené sporty

účast na sportovních meziústavních soutěžích

aktivity ve spolupráci se Sdružením pro pomoc mentálně postiženým

Z volnočasových aktivit mne zaujala pracovní výchova v dílnách – textilní, keramická, dřevařská a košíkářská, dále pak týdenní ozdravné pobyty v přírodě, které se konají 2 – 3x ročně, jejich zapojování do hnutí speciálních aktivitách je zde poznat spolupráce se **Sdružením pro pomoc mentálně postiženým**.

Ústav sociální péče pro mentálně postiženou mládež a dospělé

Neumannova 11, 602 00 Brno

tel: 543 24 54 50

Zařízení má charakter denního i celoročního nepřetržitého provozu. Ústav je schopen zajistit péči 23 klientům, z toho 12 pro denní pobyt a 11 pro pobyt celoroční. Klienti jsou rozděleni do 4 skupin podle stupně postižení.

Zajištěna je komplexní odborná zdravotní a pedagogická péče pro mládež se všemi stupni mentálního postižení. Péče o klienty se řídí podle individuálního přístupu k potřebám každého jednotlivce, čímž se dosahuje zlepšení kvality jejich života.

Úhrada za pobyt v ústavu sociální péče zahrnuje:

úhradu za pobyt

3x denně stravu (svačina, oběd, odpolední svačina) - u denního pobytu

poplatek za služby

5x denně stravu (snídaně, svačina, oběd, odpolední svačina, večeře) - u celoročního pobytu

úhradu za ubytování

Rozvrh výchovné činnosti:

Hlavní náplní je práce ve skupinách podle týdenního rozvrhu a zájmové aktivity ve volném čase. V ústavu pracuje také škola zaměřená na rozvoj řeči, rozumovou výchovu, smyslovou výchovu, hudební, výtvarnou a tělesnou výchovu.

Volnočasové aktivity v odpoledních hodinách:

ruční práce a pracovní výchova v keramické dílně

1x ročně se pořádá prodejní výstava prací z keramické dílny
rehabilitační cvičení pod odborným dohledem
návštěvy výstav, koncertů, divadel
návštěva tanečních hodin
výuka hry na flétnu a hudební výchova
besídky, kulturní programy
týdenní ozdravné pobyty v přírodě
1x týdně plavání
klienti jsou zapojeni do hnutí speciálních olympiád pro mentálně postižené
canisterapie.

U tohoto ústavu je výborná prodejní výstava prací z keramické dílny, kde ostatní lidé mohou vidět, že i tito jedinci s mentální retardací jsou zruční a dovedou vytvářet také krásné výrobky a to i vzhledem k jejich postižení. Chce to jen podporu pedagogů a jejich trpělivost a cit při výuce.

Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež

Kociánka 2, 612 47 Brno - Královo Pole

tel.: 541 51 14 95

fax :541 2151 63

e-mail: kocianka@mbox.vol.cz

www.inmedia.cz/kocianka

Základním posláním ÚSP Kociánka je poskytovat komplexní péči a podporu dětem a mládeži ve věku od tří let do ukončení školní docházky, případně specifické přípravy na povolání, u nichž těžký stupeň tělesné nebo kombinované vady (tělesné a lehké mentální postižení), podstatně snižuje standardní způsob výchovy, vzdělání a přípravy na povolání.

Do ÚSP Kociánka lze přijímat děti a mládež s trvalým tělesným nebo kombinovaným postižením, jestliže jim nelze zabezpečit ucelenou rehabilitaci v prostředí, v němž žijí. Kociánka vykonává i ústavní a ochrannou výchovu tělesně postižené mládeže.

Sdružení pro pomoc mentálně postiženým v Brně

Helfertova 7c, 613 00 Brno - Černá Pole

tel./fax: 5 45581458

Sdružení pro pomoc mentálně postiženým (dále SPMP) je celostátní dobrovolnou, nezávislou organizací, jejímž cílem je pomáhat osobám s mentálním a kombinovaným postižením a jejich rodinám, podporovat všechny iniciativy zabezpečující zlepšování podmínek života mentálně postižených, prosazovat jejich rovnoprávné postavení ve společnosti a provádět osvětovou činnost mezi ostatní veřejností.

Městská organizace SPMP Brno Ve své činnosti se zaměřuje především na osoby s mentálním postižením, které jsou v trvalé péči rodiny. Pro ně připravuje řadu výchovných, vzdělávacích a rehabilitačních programů, včetně poradenských služeb sociálně právních a sociálně zdravotních pro rodiče a opatrovníky mentálně postižených.

Nabízené aktivity:

- **Pravidelné denní aktivity:**

pondělí - klubová setkání 16:00 - 17:30

- taneční 17:30 - 19:00

úterý - večerní škola 14:30 - 17:30

středa - cvičení, kuželky

čtvrtek - kurzy plavání 15:00 - 16:00

- **Nepravidelné aktivity:**

vycházky do přírody a za poznáváním zajímavostí města a blízkého regionu;
jednodenní autobusové zájezdy za poznáním; besídky a taneční odpoledne;
besedy s odborníky; společné návštěvy kulturních pořadů

- **Rehabilitační pobyty:**

týdenní zimní; 14 denní letní; 14 denní letní tábory; pobyty u moře

- **Poradenské služby a styk s klienty na Helfertově ul. 7c:**

- **Úhrady:**

členské příspěvky činí 100,- Kč/rok

účastnické poplatky na některé aktivity

na rehabilitační pobyty schválené dotačními podmínkami min. 40 %

skutečných nákladů

3.3 Závěry šetření

Při svém šetření jsem zjistil v informačních materiálech Brna města, že žáci s mentální retardací se mohou vzdělávat v 6 mateřských školách speciálních, 6 základních školách základních a v 5 školách praktických, nižší střední vzdělání nabízejí odborná učiliště a praktické školy dvě. Žáci s mentální retardací jsou také integrováni do běžných základních škol. Co se týče pracovního uplatnění, je zřejmé, že informace pracovního uplatnění nabízí Úřad práce na jehož webových stránkách jsou lidé s mentálním a zdravotním postižením, dle ukončeného vzdělání nabízena aktuální volná pracovní místa v oborech - zámečnický, kuchař, pomocný skladník, prodávač tisku, vrátný. U lidí se středním stupněm mentální retardace a s těžkou mentální retardací je možnost pracovního uplatnění v zařízeních resortu sociální péče, ústavech sociální péče, nestátních a neziskových organizacích například: Effeta pro lidi s mentálním postižením a autismem, kde lidé postižení střední a těžkou mentální retardací pracují pod vedením pracovních terapeutů v dílnách: kovotepecké, dřevodělné, keramické, textilní a s přírodními materiály. Diakonie ČCE je určena pro lidi se zdravotním postižením, s psychiatrickou a neurologickou diagnózou se smyslovým postižením. Nabízí aktivizační programy, klubové činnosti (čtení, společenské hry, cvičení), společenské akce, prázdninové pobyty aj. Lidé s mentální retardací mají také podporu v neziskových sdruženích, která mají v Brně dlouhodobou tradici. Poskytují poradenskou činnost, různé volnočasové aktivity. V rámci školství těmto lidem a jejich rodinám poskytují poradenskou službu speciálně pedagogická centra s množstvím informací. Z neziskových sdružení mohu vyjmenovat: Sdružení Filia, Sdružení pro pomoc mentálně postiženým, Sdružení Duha, Nadatio samaritanus – sdružení samaritánů, Sdružení Práh.

Závěr

Cílem bakalářské práce, kterým bylo analyzovat úkoly v edukaci žáků s mentální retardací a posoudit jejich přípravu na povolání a uplatnění na trhu práce. Ke splnění tohoto cíle, jsem použil analýzu odborné literatury a informací z internetových stránek. Na jejím základě jsem zjistil, že osob s mentální retardací je evidováno více nejen u nás, ale i v celosvětovém měřítku. Tento nárůst je ovlivněn jednak přesnější evidencí osob s mentální retardací, jednak i lepší pediatrikou péčí u novorozenců, a tím menší úmrtností a záchranou těch, kteří by bez této péče nemohli žít.

V minulosti byli tito jedinci separováni do ústraní a péče se zaměřovala na biologickou potřebu těchto jedinců. V dnešní době se spíše naopak snažíme tyto postižené zařadit do společnosti, do pracovního poměru. V první kapitole jsem se zabýval problematikou vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zde uvádím Školský zákon 561/2004sb. a navazující vyhláškou 73/2005sb.o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Ve druhé kapitole jsem uvedl příčiny mentální retardace a charakteristiku jednotlivých stupňů mentální retardace. Zabývám se vzděláváním žáků s mentální retardací, jejich integrací a profesní přípravou. Třetí kapitola obsahuje analýzu šetření týkajícího se možností vzdělávání, pracovního uplatnění a podpory osob s mentální retardací v Brně městě. Analyzovány byly informace dostupné na internetových stránkách brněnského školství, úřadu práce, resortu sociální péče i nestátních a neziskových organizací, podporujících osoby s mentální retardací a jejich rodiny. V souboru informací jsou uvedeny školy mateřské speciální, zdůrazněna je možnost integrace do běžných základních škol. Po ukončení základního vzdělávání mají tito žáci možnost volit školu praktickou a také některé obory odborného učiliště. Co se týče pracovního uplatnění, je významná podpora i Úřadu práce města Brna, dále i neziskových organizací a agentur podporující zařazení těchto spoluobčanů do pracovního poměru. Uvádím zde jak Ústavy sociální péče, tak i neziskové organizace a společnosti podporující zaměstnání mentálně postiženým.

Smyslem a cílem vzdělávání žáků s mentálním postižením je jejich vybavení klíčovými kompetencemi na úrovni, která je pro ně dosažitelná a která jim umožní efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Zřetel by měl být kladen na osvojování si učiva a základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů, protože je to proces dlouhodobý a vytváří se postupně

v průběhu života. Základy, kterých žáci dosáhnou na konci základního vzdělávání, nemůžeme jistě ještě považovat za konečné, ale jsou důležitým základem pro celoživotní učení člověka, jeho vstup do života a pracovního procesu. Jejich vytvářením musíme důsledně respektovat individuální zvláštnosti, schopnosti a možnosti žáků. **Proto k jejich utváření a rozvíjení musíme směřovat a přispívat veškerým vzdělávacím obsahem i aktivitami a činnostmi, které ve škole probíhají.**

Vzhledem ke specifickým potřebám žáků s mentálním postižením je kladen důraz především na vzdělání v oblasti pracovní, sociální a personální a komunikativní.

Práce je předpokladem jejich seberealizace, a díky ní dochází k rozvíjení a soustavnému využívání nadání a schopností, tedy k uplatnění přirozených vlastností, ale i k utvářených dispozic k určité smysluplné, cílevědomé činnosti či sociální aktivitě jednotlivce. Jestliže se nemůže jedinec realizovat, uplatnit své dovednosti a vědomosti, podílet se na své soběstačnosti a nemá možnost se při práci i jiných aktivitách setkávat s jinými lidmi, ztrácí motivaci k překonávání překážek, ke vzdělávání a profesní přípravě. Také návratnost investic do pracovního výcviku a vzdělávání mentálně postižených znamená, že se z občana, závislého na sociálních dávkách, stává jedinec jen zčásti závislý.

Díky dnes již rozšířeným službám podporovaného zaměstnání pracuje na otevřeném trhu práce stále více lidí s postižením. Přesto je to jen malá část z celkového počtu. Nevidím zde jen nedostatek vhodných míst na trhu práce nebo časté přetížení agentur podporovaného zaměstnání. V chráněných dílnách často pracují velmi schopní lidé, kteří mohou pracovat na otevřeném trhu práce. Problém se pak posouvá dále a lidé, pro které jsou určeny, zůstávají pasivně nezaměstnaní a ztrácejí své dovednosti. Mohu zdůraznit, že trend zaměstnávání na otevřeném trhu práce není alternativou vhodnou pro všechny lidi s postižením a že jiné typy služeb jsou v systému neméně důležité. Absence společenských kontaktů je mezi lidmi s postižením logická. Přestože se mnoho věcí zlepšilo, společnost v ČR je stále plná předsudků a dogmat a pro lidi s postižením není jednoduché se s nimi v praxi vypořádat, zvláště nemají-li k tomu vhodnou profesionální podporu. Někteří lidé s postižením mají navíc špatné komunikační schopnosti, což jejich cestu do společenství lidí bez postižení ještě více komplikuje. U postižených se také do oblasti trávení volného času promítá celá řada skutečností. Je zřejmé, že značná část z nich

neví, jaké aktivity mohou ve volném čase provozovat a často se jim stává, že neví jak svůj volný čas, kterého mají ve většině případů dostatek, vyplnit. Zde hrají důležitou roli osoby v okolí postiženého, které mu s trávením volného času mohou pomoci, ale i různé charitativní organizace, jež pro takto postižené jedince vytvářejí různé společenské akce.

Závěrem bych podotknul, že jedním z nejvýznamnějších problémů, se kterým se zdravotně postižení setkávají, jsou předsudky společnosti, které předpokládají, že zdravotně postižení jedinci jsou méněcenní v celé řadě oblastí. V důsledku tohoto se zdravotně postižení dostávají na okraj společnosti. I když již existují společnosti a organizace, mohlo jich být více, ale určitě bych kladl velký důraz na osvětu těchto osob. Je také pravda, že určitá část neziskových organizací má problémy s financováním, a proto se stále klade větší důraz na ústavní péči. Podotýkám, že bych doporučoval vznik dalších středisek pro zdravotně postižené a rozvoj sociálních služeb pro zdravotně postižené a hlavně pak organizací, které je budou zaměstnávat.

Použitá literatura

ČERNÁ,M. a kol., *Lehké mozkové dysfunkce*. Praha:Karolinum 2002. IBSN 80-7184-880-8

KREJČÍŘOVÁ, O., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Praha: Portál 2002. IBSN 80-238- 8729-7

MÜHLPACHR,P., *Axiologická a normativní dimenze integrace* M VÍTKOVÁ(ed.), *Integrativní speciální pedagogika* Brno:MSD, 2004,s.6

OPATŘILOVÁ,D.,ZÁMEČNÍKOVÁ, D., *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*.Brno: MU 2005. IBSN 80–210-3718-0

PIPEKOVÁ, J. a kolektiv, *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno:Paido 1998. IBSN 80- 85931-65-6

ŠVARCOVÁ,I., *Mentální retardacemi.přeprac. vydání*. Praha: Portál 2000. IBSN 80-7178-821-X

VÁGNEROVÁ,M.,VALETOVÁ,L., *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha: UK 1991. IBSN 80-7066-384-7

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní speciální pedagogika Integrace školní a sociální*. Brno: Paido 2004. IBSN 80-7315-071-9

Elektronické zdroje

www.brno.cz

www.dobromysl.cz

www.ssup.wz.cz

www.cantus.cz

www.cestolab.cz

www.spec.-zs.cz

www.skolství.cz

www.ucitelské noviny.cz

www.infoposel.cz

www.neziskovky.cz

www.zemestnatmp.cz

www.portal.mpsv.cz

Resumé

Předložená bakalářská práce je zaměřena na jedince s mentálním postižením, jejich vzdělávání a zařazení do pracovního poměru i do společnosti.

Zabývá se charakteristikou jedinců s mentální retardací, poradenskou činností. Cílem práce bylo analyzovat možnosti vzdělávání a pracovního uplatnění osob s mentální retardací.

Tato bakalářská práce se proto zaměřuje na vzdělávání žáků od předškolního věku až po dospělost, na zařazení do pracovního poměru, společnosti a seberealizaci mentálně retardovaných. Zabývá se i podporou v jejich dalším životě. V šetření byly analyzovány konkrétní informace o vzdělávání, možnostech pracovního uplatnění a sociální podpory osob s mentální retardací v Brně. Tyto informace jsou dostupné na internetových stránkách školství, úřadu práce, resortu sociální péče a neziskových organizací. Osobám s mentální retardací a jejich rodinám je pomohou zprostředkovat poradenská pracoviště, například speciální pedagogická centra ve školství.

Resümee

Die schriftliche Bachelorarbeit orientiert sich an Einzelpersonen mit mentalen Störungen, beschreibt ihre Bildungsmöglichkeiten und ihre Eingliederung in den Arbeitsmarkt und schließlich auch in die Gesellschaft.

Die Arbeit beschäftigt sich mit der Charakteristik der einzelnen mental retardierten Personen und mit ihren Beratungsmöglichkeiten.

Das Ziel der Arbeit war, Bildungsmöglichkeiten und Eingliederung der mental retardierten Personen in der Vermarktung zu analysieren.

Diese Bachelorarbeit konzentriert sich deshalb auf die Vorschulausbildung, weiter dann über die Haupt- und mittlere Reife bis zur Eingliederung ins Arbeitsverhältnis und in die Gesellschaft und endet mit der Beschreibung der Selbstrealisierung der Mentalretardierten. Sie befasst sich auch mit Unterstützungsmöglichkeiten dieser Personen in ihrem weiteren Leben.

Es werden konkrete Informationen über die Ausbildung, Arbeitsmöglichkeiten und soziale Unterstützung der mental retardierten Personen in Brno analysiert.

Die Informationen sind im Internet des Schulwesens, der Arbeitsämter, des Sozialressortes und der Haushaltsorganisationen zu erreichen. Mental retardierten Personen und ihren Familien helfen bei der Vermittlung der Informationen verschiedene Beratungsstellen, z.B. spezielle pädagogische Schulzentren.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou vzdělávání, pracovního uplatnění a podpory osob s mentální retardací. Analyzovány jsou konkrétní možnosti v Brně.

Annotation

Die Bachelorarbeit befasst sich mit den Bildungsmöglichkeiten, Arbeitsmarkteingliederung und Förderungen der mental retardierten Personen. Es wird konkrete Situation in Brno analysiert.

Klíčová slova

Cíle základního vzdělávání

Integrace

Mentální retardace

Neziskové organizace

Podporované zaměstnávání

Pracovní uplatnění

Profesní příprava

Sociální péče

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Bibliografický záznam

PETR HÁBA: *Žáci s mentální retardací a jejich zařazení do pracovního poměru*, Brno: Masarykova univerzita., Fakulta pedagogiky., Katedra didaktických technologií., 2007., 56 listů. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Alena Šafrová.